

וזכרת בם

www.gesher-mazkeret-batya.org.il

ג' בכסלו תש"ע 20 בנובמבר 2009 גיליון מס' 118

מילה בסלע

טובל ושרץ בידו

להיטהר באמצעות טבילה, אך השרץ, מקור הטומאה, עדיין בידו, כך שהטבילה חסרת משמעות. ובהשאלה, אדם המנסה לתקן דבר, אך אינו מתקן את מקור הבעיה. דומה הדבר לעושה תשובה על עבירה, אך ממשיך לעבור עליה.

דוגמה: פעיל ארגון טרור קיצוני המצוהר על רצונו בשלום, הריהו כטובל ושרץ בידו.

לוקט על ידי

אלעד פריימרוק אב לדנה כיתה ב' ואיה גן דולב, קשת
ענבל חזות אם לדניאל כיתה ב' ונועם כיתה א', קשת

טובל בכל מימות שבעולם - לא עלתה בו טבילה. זרקו מידו - כיון שטבל בארבעים סאה, מיד עלתה לו טבילה" (תענית דף טז, עמוד א').

וגם בספר המדע של הרמב"ם, בהלכות תשובה ד', ג נכתב: כל המתוודה בדברים, ולא גמר בליבו לעזוב-הרי זה דומה לטובל, ושרץ בידו, שאין הטבילה מועלת, עד שישליך השרץ.

משמע, עשיית מעשה והיפוכו: אדם המנסה

הסבר המושג - מעמיד פנים כמתחרט, אך אינו מושך ידו מן ההתנהגות העבריינית. מהו שרץ? שם כולל לכל בעלי החיים הקטנים המתרבים במהירות ומוציאים הרבה ולדות של שרצים. על-פי ויקרא יא כט השרץ הוא טמא. חשוב לדעת - שרץ מטמא במגע!

מקור: אמר רב אדא בר אבהו: "אדם שיש בידו עברה ומתודה ואינו חוזר בה, למה הוא דומה? לאדם שתופס שרץ בידו, שאפילו

תולדות בראשית כה, יב-כח, י

פרשת השבוע למשפחה

שלא סיפרה ליעקב על הגילוי שנתגלה לה בקשר לעתידם של הבנים?

מיד עם לידתם מתברר לעולם כולו כי במראם החיצוני שונים הם זה מזה. אלא שעל פי המפרש רבי שמשון רפאל הירש - לא הבינו הוריהם כי שונים הם גם בתכונותיהם הנפשיות ויש לחנכם כל אחד על פי תכונותיו וכישוריו שלו. רק כאשר "ויגדלו הנערים" עמדו ההורים על השוני המהותי שביניהם. אלא שאז כבר נוצר ההבדל התהומי, ולא ניתן היה לגשר עליו. עשו השתמש בכוחות הגבורה שבו והפך לגיבור ציד ואילו יעקב ל"איש תם יושב אהלים" שמשקיע כוחו בתורה.

המקרא לא מסתפק ביריבות האישית בין האחים ומוסיף את חלקם של ההורים: "ויאָהב יצחק את-עשו, כי-ציד בָּפִי; וּרְבֵקָה, אֶהָבֶת אֶת-יַעֲקֹב" (כה, כח).

בפסוק זה אנו מוצאים סיבה לאהבתו של יצחק את עשו. מה היא?

האם בגלל תכונותיו האישיות המיוחדות או בגלל התועלת שבאה ממנו לכלכלת המשפחה?

מה לדעתכם מרגיש ילד שהוריו אינם מאוחדים ביחסם לאחים ולהעדפות שונות של כל אחד מההורים??

איזה רגשות עולים ביחסים שבין האחים?

בבקשה לבנים - האבות או האמהות? מי מההורים פעיל יותר בחינוך ילדיו? האבות או האמהות?

האם יש להורים העדפה לאחד מילדיהם? האם במשפחה שלכם נתקלתם במצב דומה?

היחס השונה של אברהם ושרה לבנים ישמעאל ויצחק

בפרשת וירא כתוב: "ויאמר אלוקים אל אברהם אל ירע בעיניך על הנער ועל אמתך. כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה כי ביצחק יקרא לך זרע".

מי בעצם מכוון את יחסו השונה של אברהם לבניו?

מה היה יתרונה של שרה על אברהם בחינוכו של יצחק?

מהשתלשלות העניינים עולה ששרה, כאמא, היתה רגישה יותר וערה יותר להשפעותיו של ישמעאל על בנה ולכן פעלה כפי שפעלה.

היחס השונה של יצחק ורבקה לבנים עשו ויעקב

עוד לפני לידת הבנים ידעה רבקה כי יעקב ועשו יהיו שונים איש מאחיו. לא מצאנו שרבקה שיתפה את יצחק במה שאמר לה אלוקים: "ויאמר ה' לה, שְׁנֵי גֵיִם בְּכַתְּנֶךָ, וְשְׁנֵי לְאָמִים, מִמְעֵיךָ יִפְרְדוּ; וְלֵאמֹם מְלֵאִם יִאָּמְצוּ, וְרַב יַעֲבֹד צִעִיר".

מה דעתכם, האם טעתה רבקה בכך

בפרשה הקודמת נפרדנו מהזוג הראשון של אבות האומה - אברהם ושרה. בפרשה שלנו אנו נפגשים עם הזוג השני - יצחק בן אברהם ואשתו רבקה, אחות לבן הארמי. בתחילת הפרשה מסופר על עקרותה של רבקה ועל תפילת יצחק לבנים, שלבסוף מתקבלת:

"וַיַּעֲתֵר יִצְחָק לַה' לֵנֶכַח אֲשֶׁתוֹ כִּי עֲקָרָה הָיָה וַיַּעֲתֵר לוֹ ה' וַתְּהַר רֵבֶקָה אֲשֶׁתוֹ; וַיִּתְרַצְצוּ הַבָּנִים בְּרֵבֶקָה וַתֹּאמֶר אִם כֵּן לָמָּה זֶה אֲנֹכִי וַתֵּלֶךְ לְדָרֵשׁ אֶת ה': וַיֹּאמֶר ה' לָהּ שְׁנֵי גֵיִם בְּכַתְּנֶךָ וְשְׁנֵי לְאָמִים מִמְעֵיךָ יִפְרְדוּ וְלֵאמֹם מְלֵאִם יִאָּמְצוּ וְרַב יַעֲבֹד צִעִיר" (בראשית כה כא-כג). רבקה מתבשרת שהיא הרה לתאומים. ההתרוצצות שלהם לא תיפסק בבטן, אלא מכל אחד מהם יתפתח לאדם נפרד. שוויון לא ישרור ביניהם, אלא "רב" (גדול) יעבוד "צעיר".

המתחות בין השניים נמשכת גם בתיאור התפתחותם: "ויגדלו הנערים והיה עשו איש ידע ציד איש שדה ויעקב איש תם ישב אהלים" (כה, כז). בכל פעם שמציגים את אחד הבנים, מיד מציגים גם את השני. הסיפור בנוי כסוג של תחרות.

מוטיב חוזר

שני זוגות הורים, שני אבות, שתי אמהות, ולכל אחד מהזוגות שני ילדים. וכמו בסיפורי מקרא אחרים, מתח נוצר בין האחים.

בידקו: מי מההורים פונה אל הקב"ה

התשובה לאפוקליפסה הבאה

קצת תרבות

אסנת פרל

"האוהל האדום"

על פי ספרה של אניטה דיאמנט, בימוי: קלאודיה דה-לה-סטד וזאב קלאתי.

מוצג בתיאטרון הערבי-עברי, רחוב מפרץ שלמה 10, יפו (לא רחוק מאבולעפיה)

"והיה זרעך כעפר הארץ", זו הברכה שמקבל יעקב אבינו בסיום ההצגה "האוהל האדום" ישירות מ"אל". עפר הארץ הוא גם זה שהיווה בסיס לתפאורת ההצגה, שכן הבמה כולה הלכה והתמלאה בחול ים שנשפך מתיקי יוטה שעטו עליהן הדמויות: רחל, לאה, בלהה וזלפה, דינה, יוסף, שמעון ולוי, לכן הארמי וכמובן - יעקב. ההצגה, שנפתחת בנשיקה המפורסמת זו בין יעקב לרחל ("וישק יעקב לרחל וישא את קולו ויברך", בראשית כט יא), מחזירה אותנו כבמנהרת זמן לתקופה התנ"כית. במרכז העלילה יחסי גברים ונשים: מצד אחד הגברים המאמינים גם באל, ומצד שני הנשים המאמינות באלים. גם הקהל מחולק לגברים ונשים היושבים משני צדי האולם, כשהבמה במרכז.

הנשים חוות את גיל ההתבגרות באוהל האדום, לשם הן נכנסות עם קבלת הווסת הראשונה, אותה הן מספיגות באדמת האוהל. המחזה נכתב מנקודת מבטה של דינה בת יעקב. דינה מופיעה פעמיים: כאשר מבוגרת הפונה לקהל ישירות, וכילדה מתבגרת, חברתו הטובה של יוסף, שגדלה בין אחים מגוננים שפוגעים בנשמתה הזכה כשרוצחים את אהובה שלם בן חמור וטובחים בעמו, לאחר שאלה עברו ברית מילה כאות לאיחוד העמים (בהתאם לבראשית לד).

המעניין בהצגה זו, שמוצגת בתיאטרון הערבי-עברי, הוא ששלם בן חמור החיווי מאופיין כערבי ודובר ערבית. למפגש הנישואין הביאו מתורגמנית ושמו שונה משכם לשלם, היינו סאלם. בסיפור המקראי חמור בא ליעקב במטרה לאחד בין העמים, ככתוב: "והתחתנו איתנו: בנותיכם תתנו לנו ואת בנותינו תקחו לכם" (בראשית לד ט). כלומר, אם אחיה של דינה לא היו חמי מזג וחמומי מוח, היה סיכוי - לפחות על פי הגירסה הזאת - שהיום היינו עם אחד, והיו נחסכות מאיתנו הרבה בעיות... או שלא.

בסיכומו של דבר, מדובר בהצגה שהיא חוויה. הצגה שממלאת את הצופה ברגשות ובמחשבות - במהלכה וגם אחר כך. ההצגה מבוססת על הספר. עדיין לא קראתי, עכשיו זו הזדמנות טובה.

ואם בתיאטרון עסקיני, הרי שקבוצת התיאטרון במתנ"ס נפתחה וכוללת נציגות מכובדת של קהילתנו. נשמח שחברים נוספים יצטרפו (ימי ראשון, 20:30-22:30).

לפני זמן מה קראתי מאמר שדיבר אל לבי. ד"ר דיויד גרייבס, פילוסוף של אמנות מאוניברסיטת תל-אביב פרש את התובנות שלו לגבי משמעות היופי. גרייבס חולק על ההגדרה המקובלת של "יופי" כפי שהיא מופיעה במילון ("תכונה של אובייקט או עצם חי, שבשל תצורתו או ארגונו גורם לאדם חוויה של נעימות ומשיכה"). התפישה שמקור היופי הוא בטבע ויפה הוא סמל הבריאה, החזק, הנכון, איננה נכונה לדידו. הוא מציע הגדרה אחרת: "יופי הוא זה אשר מגלם את ההיגיון הפנימי של עולמו". גרייבס משתמש בדוגמה של משחק כדורגל - רק מי שמבין את ההיגיון הפנימי של המשחק, יכול להגיד שזאת הייתה "בעיטה יפה". תמונה אימפרסיוניסטית יפה היא זו שצוירה על פי חוקי הסגנון ומגלמת את ההיגיון של העברת הצבע וה"רושם" שהצייר רצה להעביר. אבל הנקודה המעניינת במאמר, מרחיקת לכת עוד יותר.

ד"ר גרייבס טוען במאמר שהאמן הוא שיוצר את היופי של העולם בזמן שהוא מצייר אותו. העולם והטבע הם נטולי יופי ונטולי ערכים ללא המבט המלטף של האמן. גרייבס מצטט מאמר של אוסקר ויילד שנקרא "כוונות", שם טען הגאון שלמעשה עד אשר מונה ופיסארו לא ציירו את הערפל הלונדוני - הוא לא היה קיים. לא שהציירים "בראו" את הערפל, אולי הוא היה קיים, אך האנשים לא היו מודעים לקיומו!

ומי ייתן לנו את התבונה ואת הכישרון להראות לילדינו את העולם היפה? הרי האכזריות והכיעור פורצים מכל עבר - מכותרות אתרי האינטרנט ומשיחות סלון של ה"גדולים". ובכן, אם ד"ר גרייבס צודק, ככל שנשכיל להבין יותר את ההיגיון הפנימי של העולם, נבין יותר טוב איך הוא בנוי ונראה כמה שהוא יפה. ואם כבר לחפש את המשמעות - מה יכול להיות נעים יותר מלחפש אותה באמנות.

אלכס גורי

אב לשגיב, כיתה א' קשת

"אבא, מתי כדור הארץ יתפוצץ?" כך, בלי הקדמות מיותרות, בביטחון דטרמיניסטי מצמרר, שאלה בתי עמר בת השמונה, לאחר שקראה ספר על מבנה היקום לילדים. הלוואי ויכולתי להתגאות בתשובה הולמת - אבל לא. לא ידעתי מה לענות ופשוט מגמתי משהו בלתי מספק בעליל תוך כדי הכנות במטבח. השאלה נשארה "תלויה באוויר", וממשיכה לרבוץ על מצפוני.

לא עניתי לא רק מכיוון שאינני מעודכן בחידושים של האסטרופיזיקה המודרנית. שמעתי שהתרחבות היקום מואצת, ושהשמש שלנו צפויה להתפוצץ בזמן כלשהו. שמעתי גם על כל מיני אסטרואידיים שעלולים לעולל צרות בסדר גודל של השמדת יבשת שלמה (התאריך הקרוב שהוזכר כיעד לאפוקליפסה מתקרבת הוא דצמבר 2102. כן כן, תרשמו ביומנים, גם לוח השנה של בני המאה מסתיים אז). בעצם למה ללכת לאסטרופיזיקה, אולי עוד יתממשו התחזיות הפסימיות של תומס מלתוס, והרעב והמלחמות על מקורות המזון יכריעו את האנושות. הרי כבר היו תיאוריות בהיסטוריה שהופרכו תחילה ונמצאו נכונות ומדויקות כעבור מספר דורות.

אז מה לומר לילדה? איך, מבלי לזלזל באינטליגנציה שלה, ניתן להימנע מהעברת תחושת המבוכה שאני עצמי חש כשמתברר שהטבע עצמו קר ומנוכר, ואולי אף חסר משמעות וערכים, לא תומך ולא אמור לתמוך בקיומו כאן לאורך זמן? הרי דווקא בעולם הכל-כך דינאמי, כל-כך משתנה ומסוכן שבו אנחנו חיים, חשוב להעביר לילדים תחושה שיש דברים שאפשר להיאחז בהם, שלא ישתנו. מי שהתברך באמונה - הרוויח. ומה יעשה אדם שאינו מאמין (או לא יודע במה הוא מאמין)? מה אשיב לילדיי המגלים עד כמה העולם והיקום שלנו שברירים וארעיים? יש לי רעיון. לא מקורי במיוחד, אבל אני בטוח שזה חייב לעבוד. אנסה להראות להם כמה שהעולם יפה!

כוכב עברי נולד

בימים אלה, במסגרת שנת האסטרונומיה שהוכרזה על ידי אונסק"ו, מקיימת האקדמיה ללשון בחירות בקרב הציבור על מנת להעניק שם עברי לכוכבי הלכת אורנוס ונפטון. זוהי הזדמנות נחמדה לשלב אסטרונומיה ועברית בפעילות נחמדה עם ילדיכם. הציעו להם להצביע באתר: www.astronomy2009.org.il

הייתכן שהקהילה לא יודעת להתמודד עם האתגר שמהווה זכרון רצח רבין?

אם עוד לא עשיתם זאת, היכנסו לגזוסטרא, באתר הקהילה, בקישור הבא:
<http://www.gesher-mazkeret-batya.org.il/gzustra>
ותמצאו את המאמר של גלית כספי ואסף הירשפלד "רצח רבין - משחק ילדים".
אתם מוזמנים להגיב לנכתב על מנת ליצור שיח פורה. סביב שאלה חשובה זו.

תעלומת מטמון הברון פרק 6 - בירורים

יהודה זלצברג

איפה יש פרדס במזכרת בתיה? - "אתה מתכוון איפה היה פרדס אז", הדגישה אורית. - "כן", המשיך עמיחי, "נראה שהוא קבר עוד תיבה באיזה פרדס במקום עם מים". עמית הוסיף לרשימה: 2. איפה היה פרדס במזכרת בתיה של פעם? (לבדוק איפה היה מקור מים).

"מה לגבי כל המילים שלא הכנו במכתב: ליסטים, כומז...?", אמרה אפרת, "תוסיפו גם אותם לרשימה", ועמית כתב: 3. לפירוש מילים לא ברורות.

שושנה התמתחה גם היא ואמרה, "אני לא מפיכה בכלל את הברון רוטשילד ולא יודעת כלום על הביקור שלו במושב. חוץ מזה לא כתוב במכתב דבר על מזכרת בתיה אלא כתוב 'לבוא הגה עקרונה', אז אולי התיבה נסחפה מקרית עקרון למזכרת בתיה, ואנחנו עומדים לחפש את האוצר במקום הלא נכון". אופיר שתף את שושנה בידיעותיו, "למזכרת בתיה קראו עקרון בהתחלה, ולמדתי פעם שהברון רוטשילד שינה את שם המושבה למזכרת בתיה בדיוק בזמן הביקור שלו כאן, אותו ביקור שמוזכר במכתב". ואפרת המשיכה, "וקרית עקרון לא הייתה קיימת אז". עמית הקריא בקול רם תוך כדי כתיבה: 4. לברר מה שאפשר על ביקור הברון.

גיל קם ממקומו והכריז, "יש לנו ארבעה סעיפים לברור ואנחנו שמונה ילדים. אני מציע שנתפצל לזוגות וכל זוג ייקח על עצמו סעיף אחד לברור". וכך עשו הילדים. הם החליטו לתת לעצמם כמה ימים לברורים וכיוון שהיה זה יום רביעי, הוחלט להיפגש שוב ביום ראשון לאחר סוף השבוע.

בזמן שהיו הילדים מכונסים במועדון צלצל הטלפון בבית משפחתו של אופיר. אביה של נעמה רצה להתיעץ עם אביו של אופיר לגבי דבר מה, ובמהלך השיחה התברר להם שילדיהם הלכו יחד למועדון התנועה. הם תהו יחד מה הילדים מחפשים שם מאז אתמול, וסבתו של אופיר ששמעה את השיחה ציינה כלאחר יד: "כן, אופיר סיפר לי משהו הבוקר על תיבת אוצר שהוא מצא עם החברים שלו, אבל הוא רצה שזה יישאר בסוד". שני האבות הסכימו שהדבר מעניין מאוד...

* כל האירועים והדמויות בסיפור בדיוניים לחלוטין, אך עלילת הסיפור נסמכת בחלקה על עובדות נכונות בהיסטוריה של המושבה מזכרת בתיה.

ילדים יקרים, חבורת ילדי פיתה ו' סיימה לקרוא את המכתב העתיק שהתגלה במקרה קבור באדמת אתר הבנייה של בית ספר קשת. המכתב מספר על אוצר שנתן הברון רוטשילד למישהו מאנשי המושבה מזכרת בתיה בעת ביקורו במקום בשנת תרמ"ז, כשהייתה המושבה בת ארבע שנים. מיהו אותו אדם שטמן את האוצר? על-פי חתימתו הבינו הילדים ששמו הוא אברהם ג'. אופיר, אחד מילדי החבורה, נזכר בשם רחוב במושב התואם את החתימה...

"זוכרים איפה גר רונן מהכיתה שלנו?", שאל אופיר. "ברחוב אברהם יעקב גלמן" ענה מיד בחגיגות בלי להמתין לתשובה, "בדיוק מתאים לחתימה על המכתב - אברהם ג'". מיהו אותו גלמן ומה היה תפקידו? לילדים לא היה מושג. "ובכלל לא בטוח שהג' שכתב את המכתב הוא באמת גלמן ולא שם אחר כמו גרוטמן או גוזקביץ", אמרה שושנה. "לפי המכתב לאשתו של הכותב קראו באשה", ציין גיל. עמית הוסיף, "לדעתי, כדאי לנו להשיג רשימה של כל האנשים שגרו במושב בתקופה היא ולבדוק אם יש עוד מועמדים אפשריים חוץ מגלמן לתפקיד כותב המכתב, ולנסות לגלות אם גלמן היה נשוי לאישה בשם הזה". אורית נעמדה והתמתחה לחילוץ איברהם לאחר הכרעה הממושכת מעל השולחן שעליו היה פרוש המכתב ואמרה, "בואו נעשה רשימה מסודרת של כל השאלות והסוגיות שאנחנו צריכים לברר כדי להתקדם לקראת גילוי האוצר". לצורך כך הניח עמית בצד את הדף ועליו שעתק את המכתב, לקח דף ניר חלק עליו רשם כותרת "דברים לברור", ומתחתיה כבר כתב את העניין הראשון - 1. האם אברהם ג' הוא גלמן? להשיג רשימת שמות!

עמיחי לקח את הדף שעמית הניח בצד והקריא מתוך המכתב: "...ובחרתי ללכת בדרך הפרדס... ונתתי גזה סימנים וסימן לחיים מים". הוא החזיר את הדף לשולחן ואמר, "הייתי בודק